

tával kapcsolatos komoly, történelmi vélemények. Györffy György kiadásra javasolta és „gondolatébresztő mű”-nek nevezte az A székely nemzetiségi szervezet kéziratát, „feltétlenül közlésre ajánlotta” Makkai László és László Gyula is. Demény Lajos pedig, a könyvhöz készült előszavában – kritikáját is megfogalmazva – azt írja: „... van könyvének több olyan része is, amelyekben az eddigi eredmények alapos számbavételén túl gondolatébresztő következtetéseit rögzítette.”

Bodor Györgynek nem adatott meg, hogy olyan sokáig éljen, mint Brassai Sámuel, mert akkor megérhette volna könyve megjelenését. Bizonyára nagy megnyugvás és elégtétel lett volna számára, s különösen az töltötte volna el meglepődéssel, hogy az szeretett Székelyföldjének egyik rangos kiadójánál látott napvilágot. Bodor György haláláig küzdött, e mindenképpen dolgozott a magyarság, a székelység összetartásáért, értékeink összegyűjtéséért, felmutatásáért. A budakeszi szanatóriumban, ahol halála előtt rövid ideig feküdt, többször meglátogattam őt, beszámoltam neki erdélyi, moldvai tapasztalataimról, amik bizony nem voltak valami reménykeltők. Felesége négyszemközt többször is megkért, „rendeljek” tőle írásokat a Honismeret számára, még ha nem is közöljük. Hadd érezze Gyuri bátyám az értelmes munka örömét, azt, hogy még számítanak rá. De már kedvetlen volt, a magyarság és a maga sorsát egyaránt reménytelennek érezte. Még a völgyesgi székelyektől érkező apró hírekben lelta a legtöbb örömét.

Mert a Tolna, Baranya és Bács-Kiskun megyében élő székelyek és csángók sohasem feledtek meg róla. Minden szem fölcsillan Bodor György nevére, minden szem megkönnyezte halálhírét. Az istenségi születésű Gáspár Simon Antal egyebek között ezekkel a szavakkal búcsúzott tőle a 14 ezer bukovinai székely nevében. „... szomorú sorsunkban jöttél segítségünkre, s könnyeinket letörölve hajlékot adtál a bujdosóknak. A jóisten áldjon és jutalmazzon meg jóságodért. Nem volt könnyű véghezvinned, amit elkezdted, de Te vállaltál minden nehézséget. Sok támadás ért, de a testvéri érzés nem engedte, hogy félbe hagyd munkádat. A sok akadály ellenére megvalósítottad segítő szándékod. Ezért áldjuk emlékedet, s hálaival gondolnak Rád még az unokáink is.”

Halász Péter

Hetvenöt évvel ezelőtt halt meg Váry Gellért

Csongrád méltatlanul elfelejtett személyisége Váry Gellért piarista szerzetes. 1942. február 2-án született Csongrádon. Atyja Meister János Csongrád első patikáriusa volt, aki Pestről került Csongrádra. Édesanyja Váry Mária, egy csongrádi szücsmester leánya, akit buzgó vallásossága miatt „istenes Váry Mari” néven ismertek. A család ötödik gyermekeként Meister Sándor néven anyakönyvezték. Gyors felfogó képessége és jó emlékezete kiterjed gyermekkorára is. Az „Emléklapok Csongrád múltjából” című kéziratos könyvében, amit 1904-ben írt, pontos képet ad a szabadságharc csongrádi eseményeiről, hogyan verte ki Csongrádról 1849-ben a császári csapatokat a város lakossága, majd hogyan álltak bosszút a vereségért a visszatérő császáriak.

Elemi iskoláit, részben magánúton, Csongrádon végezte. Gimnáziumi tanulmányait Kiskunfélegyházán kezdte meg, amit az első év után Szegeden a Piarista Gimnáziumban folytatótt. Nagy hatással volt rá tanára Csaplár Benedek, aki a görög nyelvet tanította. Ez is hozzájárult, hogy a hatodik osztály elvégzése után jelentkezett a Piarista Rendbe. Ekkor választotta rendi nevéül az első Csanádi püspök nevét, Gellértet és osztályfőnöke csipkelődése miatt vette föl anyjának a vezetéknevét, a német hangzású Meister helyett. A Vácott töltött újonc éve után visszatért Szegedre hogy befejezze középiskolai tanulmányait. 1861–1863 között Szegeden tanított, osztályfőnöke volt jeles folkloristáknak, Kálmán Lajosnak is. Közben, rendjében negyedikként, 1862-ben megszerezte az állami tanári képesítést. 1864–1866 között Vácott és Pesten, majd 1866–1873 között Kecskeméten tanított. 1873–1891 között ismét Vácott működött, az újoncnövendékek mestereként. 1891–1903 között rendi kormánysegédként Nyitrára került. 1904–1913 között Rómában, a Piarista Rend központjában, a generális tanácsban képviselte a magyar, osztrák, cseh-morva és lengyel rendtartományokat. Küldetése lejártá után

nyugállományba vonult, visszament Nyitrára, ahol 1929. február 16-án, 86 éves korában meghalt. Nyitrán temették el.

Munkásságára minden bizonnyal a szegedi éveit voltak a legnagyobb hatással. Ekkor már nagy hagyományai voltak a szegedi Piarista Gimnáziumban a hazaszeretet, a hagyományos népi kultúra, a „szögediség”, a lokálpátrializmus ápolásának. Ebben az időszakban, 1862-ben, gyűjti össze a csongrádi gyermekmondókákat, játékokat. Ennek a hatása mutatkozik meg abban is, hogy tanulmányt ír Csongrádnak Szentegyházai címmel, majd később unokaöccse, Tekulics Sándor részére megírja az Emléklapok Csongrád multjából című helytörténeti munkáját.

Százkilenc nyelvészeti, történelmi és irodalmi tanulmánya, cikke látott napvilágot újságokban, folyóiratokban. Hét könyve jelent meg nyomtatásban. Több művében, melynek egy része kéziratban van, foglalkozik a Piarista Rend történetével.

Nyelvtudása is lenyűgöző. Latinul és görögül folyékonyan beszélt és írt, olaszul, oroszul, franciául, németül beszélt és irodalmi műveket is fordított. Turgenyev Kísértet című novellájának fordítása olyan sikeres volt, hogy azt a folyóirat, amelyikben megjelent kénytelen volt fűzet formájában újból megjelentetni.

Igen jól rajzolt és festett. Műveinek illusztrációját is maga készítette. Zenével is foglalkozott, jó fuvolajátékos volt. Váci tartózkodása alatt tanártársaival gyakran együtt muzsikáltak. A város muzsikusaival összefogva több hangversenyt rendeztek.

Csongrád az utóbbi években több emléktábla felállításával hívta föl a figyelmet neves szülőiteire. Vajon mikor kap emléktáblát Váry Gellért, és mikor jelölik meg az első patika helyét Csongrádon.

Bogdán Lajos

Czine Mihály útja a Parnasszusig

Hetvenöt éve született Czine Mihály irodalomtörténész-professzor, a népi írói mozgalom, a határon túli magyar kortárs irodalom kiváló kutatója, a nemzeti irodalomismeret nagy hatású terjesztője. Mégsem köszönhetjük magunk között úgy ahogyan illik, hiszen teste öt éve nyugszik már a Farkasréti temetőben. Nem érte meg 70. születésnapját sem, három hónappal azelőtt, hogy a szép évfordulóról népes tisztelői tábora megemlékezhetett volna, elment a minden élők útján. Nekrológgá fogalmazódtak át a már formálódó köszöntő szavak, elmaradt az elemző méltánylás alkalma. A honismereti mozgalom két nemzedéke sokáig emlékezni fog rá, hiszen a magyarok lakta tájakon mindenütt szívesen fogadott előadóként hívták, köszöntötték, hallgatták. A hazai irodalomtudomány sajátos formátumú és súlyú egyénisége volt, aki kivételes adottságaival küldetést vállalt és teljesített.

Czine Mihály Nyírmeggyesen született 1929. április 5-én, s Budapesten halt meg 1999. január 21-én. A két dátum közötti hetven év az ő esetében nem külső eseményei miatt, hanem tartalmi értékei miatt figyelemreméltó. A tehetséges fiú egy szatmári eredetű, tízgyermekes pásztorcsaládból indult a nyíregyházi tanítóképzőbe, ahol pedagógiatanára, Kiss Lajos, irodalomtanára, Sárdi Béla, énektanára, Bolvári Zoltán hatottak rá leginkább; ők gerjesztették hivatásérzetét, látták el friss útravalóval, s irányították tovább 1948-ban a budai Eötvös Collegiumba, hogy magyar-történelem szakon tanárrá képezze magát. A fordulat éve ez nemcsak az ifjú ember számára, hanem a politikában, az egyetemi életben is. Súlyos szakmai veszteség, hogy menesztettek a professzori katedráról több jeles tudóst, köztük Horváth Jánost, hogy elüldözték Keresztury Dezsőt a Ménesi úti intézet éléről, tágabb kapu nyílt viszont egy új értelmiség formálódásához, pályaindulásához. A „fényes szelek” nemzedéke kivételes lehetőséget kapott ajándékba a történelemtől: át kellett vennie a kulturális közélet meghatározó posztjait. A XX. századi magyar história legradikálisabb nemzedékváltása történt ekkor. Hogy ki miként válaszolt a páratlan alkalom kihívásaira, azt ugyan a pártpolitikai behódolásra való hajlam mértéke befolyásolta elsősorban, nem tagadhatjuk azonban az egyéni képesség és felkészültség szerepét sem. Czine Mihály 1948 és 1956 között volt tagja a Magyar Dolgozók